

PORÓWNUJEMY PROGRAMY „CZERWONYCH” I BIAŁYCH”

Ciekawą i efektywną metoda pracy na lekcji jest praca w grupach. Dzielimy klasę na dwie grupy. Po zapoznaniu się z wybranymi źródłami, pierwsza grupa prezentuje program „czerwonych”, druga przedstawia program „białych”.

Podsumowaniem zajęć może być zorganizowanie debaty. Wybrane osoby będą przekonywały do programu „białych” i „czerwonych”. Reszta klasy osądzi, która z grup lepiej zaprezentowała się podczas debaty i skuteczniej przedstawiła swoje argumenty.

Zadania nauczyciela:

- dzieli klasę na dwie grupy pierwsza prezentuje program „białych” druga „czerwonych”
- nadzoruje pracę grup i spełnia rolę koordynatora i moderatora

Uczeń po zrealizowaniu zadań potrafi:

- analizować teksty źródłowe
- przedstawić wyniki swojej pracy
- formułować własne stanowisko nt. koncepcji politycznej obozów: „białych” i „czerwonych”
- ocenić różne postawy społeczeństwa wobec walki o niepodległość

Uczeń po zrealizowaniu zadań umie:

- charakteryzować programy polityczne ugrupowań powstania
- omówić koncepcje walki oraz udział społeczeństwa
- ocenić różne postawy społeczeństwa na ziemiach polskich i na emigracji

NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ I WIEDZY POZAŹRÓDŁOWEJ WYKONAJ POLECENIA:

Na podstawie źródła A odpowiedz na pytania:

1. Wymień cele planowanego powstania ogólnonarodowego.
2. Określ jak miała być rozwiązana kwestia chłopska na ziemiach chłopskich

Na podstawie źródła B odpowiedz na pytania:

1. Wyjaśnij dlaczego „biali” oceniali krytycznie powstanie styczniowe ? Wskaż przytoczoną w odezwie argumentację.
2. Wymień jakich działań władz carskich obawiali się zwolennicy „białych” ?

Na podstawie źródła C odpowiedz na pytania:

1. Jakie wydarzenie wymienione w Manifeście miało być bezpośrednią przyczyną wybuchu powstania ?
2. Co rząd powstańczy obiecał chłopom, a co dziedzicom ?
3. Do mieszkańców których ziem dawnej Rzeczypospolitej adresowany jest Manifest ?

Na podstawie źródła D odpowiedz na pytania:

1. Scharakteryzuj zaprezentowany przez Koźmiana stosunek „białych” do powstania styczniowego.
2. Jaką taktykę Zalecali zwolennicy ugrupowania „białych” ?
3. Jaką postawę wobec powstania zajęli chłopci ?

Na podstawie źródeł i wiedzy pozaźródłowej wykonaj polecenia:

1. Zaprezentuj skład personalny i organizację obozu „czerwonych”, metody propagandy, organizowanie manifestacji i demonstracji.
2. Zaargumentuj pogląd, że „czerwoni” mieli szersze poparcie społeczne.
3. Określ rolę agitatorów tzw. „leśnych ludzi” w działaniach propagandowych.
4. Zaprezentuj skład społeczny obozu „białych”
5. Wyjaśnij dlaczego „biali” byli przeciwni powstaniu zbrojnemu, zwracają uwagę na kontakty z emigracją, polityczną na zachodzie Europy (Hotel Lambert).

ŹRÓDŁA:

Źródło A

Program i zasady Organizacji Narodowej, 24 lipca 1862 r.

(Instrukcja poufna wydana przez Komitet Centralny Narodowy)

Wybór tekstów źródłowych z historii Polski do nauczania historii wybór i opracowanie I. Rusinowa, WSiP, Warszawa 1986 – pkt. 1 i 4.

1. Organizacja Narodowa ma na celu przygotowanie do powszechnego, a na dobry skutek obrachowanego powstania, które ma wywalczyć niepodległość Polski w granicach 1771 r., a dla wszystkich jej mieszkańców z poszanowaniem praw narodowości z nią związanych [.....]
2. Szerząc braterstwo pomiędzy klasami społeczeństwa narodowego wpływać będzie, aby reformę stosunków włościańskich załatwić pomyślnie dla sprawy powstania i doprowadzić

włościan do zupełnego uwłaszczenia przez rząd polski, który z ogólnych źródeł państwa obmyślił fundusze na wynagrodzenie właścicieli za ustąpione czynsze.[.....]

Źródło B

Odezwa stronnictwa „białych”, luty 1863 r.

Jesteśmy przekonani, że prawdziwa i dobrze pojęta miłość Ojczyzny wkłada na każdego obywatela obowiązek niepowiększania szeregu powstańców i dokładania starania środkami, jakie honor Polaka i cześć zasłużona dla walczących w sprawie Ojczyzny rodaków podać może, aby ruch powstańczy, gdy już stał się i uznany być musi za wielką krwawą manifestację uczuć i praw narodu, przez przedłużenie i rozszerzenie swoje nie pomnożył z kwiatu młodzieży bezowocnych ofiar, a ostatecznie nie wtrącił na długo kraju całego w odmęt społecznych zawichrzeń, z którego tylko nieprzyjaciele nasi skorzystają. [...] Połączenie się obywateli z powstaniem nie zapewniłoby mu bynajmniej powodzenia, przeciwnie dałoby niewątpliwie powód rządowi do podburzenia włościan, a po uśmierzonym powstaniu nadałoby mu sposobność postąpienia z całym krajem, jak ze zbuntowanym i podbitym. [...]

Źródło C

Manifest Tymczasowego Rządu Narodowego z 22 I 1863 r.

Nikczemny rząd najezdniczy, rozwścieklony oporem męczonej przezeń ofiary postanowił zadać jej cios stanowczy: porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jej obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognać tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie.

Polska nie może, nie chce poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi, pod karą hańby przed potomnością powinna stawić energiczny opór. Zastępy młodzieży walecznej, młodzieży poświęconej, ożywionej gorącą miłością Ojczyzny, niezachwianą wiarą w sprawiedliwość i pomoc Boga, przysięgły zrzucić przeklęte jarzmo lub zginąć. Za nią więc, Narodzie Polski, za nią!

Po straszliwej hańbie niewoli, po niepojętych męczarniach ucisku, Centralny Narodowy Komitet, obecnie jedynie legalnie Rząd twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki już ostatej, na pole chwały i zwycięstwa, które Ci da i przez imię Boga na niebie przysięga. [...] Komitet Centralny Narodowy ogłasza wszystkich synów Polski, bez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu, wolnymi i równymi obywatelami kraju. Ziemia, którą lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wiecznym. Właściciele poszkodowani wynagradzani będą z ogólnych funduszy państwa. [...]

Do broni więc narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni! bo godzina wspólnego wyzwolenia już wybiła, stary miecz nasz wydobyty, święty sztandar Orła, Pogoni i Archaniola rozwinięty.

Źródło D

Stanisław Koźmian do Hotelu Lambert, Kraków, 9 lutego 1863 r.

Polska w latach 1795-1864. Wybór tekstów źródłowych do nauczania historii, wybór i opracowanie I. Rusinowa, WSiP Warszawa 1986.

Zaczęliśmy wpływać na młodzież, aby wstrzymać ją w organizacji zamęt [...]. Ludzie zaś rozsądni - dawna Dyrekcja Towarzystwa Rolniczego – uważa całą rzecz za wielkie nieszczęście, nie widzi żadnej w tym przyszłości. [...] Postanowiła jednak:

1. Wstrzymywać od łączenia się z powstańcami.

2. Tam, gdzie jest powstania, nie przeszkadzać mu i dawać wszystko, czego zażąda. [...] Na włościan nigdzie rachować nie można; tam, gdzie są oddziały powstańców, [...] chłopci cicho siedzą, lecz podobno przed poborem narodowym uciekają do lasów.

W Lubelskim z pewnością aresztowali (tj. zatrzymali właścicieli ziemskich oskarżanych o udział w powstaniu. [...]) Ogłoszonym darowiznom nie wierzą.